

XIX. YÜZYILDA KIRKKİLİSE [KIRKLARELİ]

Kırkkilise Sancağı'nın Tarihi ve Coğrafi Açından Tasviri
(1880) Adlı Esere Göre

Hazırlayan

V. Türkan DOĞRUÖZ

İbrahim KELAĞA AHMET

Fenomen
Yayıncılık

RumeliYA
Yayıncılık ψ Publishing

Editör / Editor

V. Türkan DOĞRUÖZ & Yakup YILMAZ

Yazar / Author

Doç. Dr. V. Türkan DOĞRUÖZ & Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET

Kitap adı / Book title

XIX. Yüzyılda Kırkkilise [Kırklareli] - Kırkkilise Sancağı'nın Tarihi ve Coğrafi Açından Tasviri (1880) Adlı Esere Göre

APA

Doğruöz, V. T. & Kelağa Ahmet, İ (2023). *XIX. Yüzyılda Kırkkilise [Kırklareli] - Kırkkilise Sancağı'nın Tarihi ve Coğrafi Açından Tasviri (1880) Adlı Esere Göre*. Kırklareli & Erzurum. FENOMEN & RumeliYA Yayıncılık Publishing

Grafiker: RumeliYA

Kapak tasarım: Selen Gül ŞENTÜRK

Redaksiyon: Yeliz KAYA

Yunancadan çeviren: Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET

Yayın dili / Publication language: Türkçe / Turkish & Yunanca & Greek

Yayın no / Publication number: 36

ISBN

RumeliYA: 978-625-99696-5-7

FENOMEN: 978-625-6470-53-8

Yayın tarihi / Date published: 2023

Baskı yeri / Printing house

Bizim Dijital Matbaacılık A.Ş.

Ostim Serhat Mahallesi, Uzayçağı Cad, 1128. Sk. No:6, Yenimahalle / Ankara PK:06374 / Kızılbey

V.D. 1780801145 / **Sertifika No:** 41356

bilgi@bizimdijital.com

4449296 / 05531073053 / 05531073048

Adres / Address

RumeliYA Yayıncılık  Publishing

Karacaibrahim Mh. Nüzhet Somay Cd., No. 49 B Merkez, Kırklareli, Türkiye

Sertifika / Certificate No 48218

web: www.rumeliya.com

e-mail: editor@rumeliya.com

Fenomen Yayıncılık

Lalapaşa Mahallesi, Çaykara Caddesi, Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye/**Erzurum**

Sertifika / Certificate No 49983

web: http://www.fenomenyayincilik.com/

e-mail: siparis@fenomenyayincilik.com

V. Türkan DOĞRUÖZ [Doç. Dr.]

V. Türkan Doğruöz, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Kürsüsü'nden Prof. Dr. Ahmet Cevat Eren danışmanlığında hazırladığı "Kore Harbi ve Kore'de Türkler" konulu tez ile mezun oldu. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında, Yrd. Doç. Dr. Nilüfer Bayatlı'nın danışmanlığında hazırladığı "1990-1994 Bosna-Hersek Olayları" konulu tezi ile Yüksek Lisansını tamamladı. İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılp Tarihi Enstitüsü'nde Prof. Dr. Sabahattin zel danışmanlığında hazırladığı "Milli Mücadelede Kırklareli" konulu tezi ile doktor unvanını aldı. 2009 Yılında Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde Yrd. Doç. Dr. olarak göreve başladı. 2011-2017 yılları arasında Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı olarak görev yaptı. 19 Aralık 2018 tarihinde Doçent unvanını aldı. 31.01.2022 tarihinde Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Haberleşme yeliğine seçildi. 01.03.2015 tarihinden itibaren de Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığına atandı. Akademik çalışmalarına Kırklareli, Trakya ve Milli Mücadele Tarihi alanında ulusal ve uluslararası yayınlarla devam etmektedir.

İbrahim KELAĞA AHMET [Doç. Dr.]

1967 yılında Yunanistan'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Yunanistan'da tamamladı. 1989 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Aynı niversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde, Prof. Dr. İclal Ergenç'in danışmanlığında hazırladığı "Yunanca ğrenen Türk ğrencilerin Yaptığı Dil Yanlışları" konulu tezi ile Yüksek Lisansını, Prof. Dr. Sedat Sever'in danışmanlığında hazırladığı "Yunanistan`da (Batı Trakya`da) İkidilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca ğrenim Gören ğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi" konulu tezi ile doktor unvanını aldı. 1994-2013 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında ğretim görevlisi olarak çalıştı. 2013 yılında Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Balkan Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yrd. Doç. olarak göreve başladı ve 2018 yılında doçent oldu. Akademik çalışmalarının yanı sıra Yunanca-Türkçe, Türkçe Yunanca sözlük çalışmaları, Yunancadan Türkçeye edebiyat ve şehir tarihi ile ilgili çeviriler, Türkçeden Yunancaya tarih, sanat ve eğitim tarihi alanlarına yönelik çeviriler yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	V
ÖN SÖZ.....	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

XIX. YÜZYILDA KIRKKİLİSE'DE (KIRKLARELİ) SOSYAL, KÜLTÜREL ve SİYASİ HAYAT.....	6
--	---

İKİNCİ BÖLÜM

KIRKKİLİSE SANCAĞI'NIN TARİHİ VE COĞRAFI AÇIDAN TASVİRİ (1880) ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ	22
2.1. Melissinos Hristodulu'nun Biyografisi	22
2.2. Eserin Tanıtımı	23
2.3. Eserin Bölümleri.....	25
2.3.1. Genel olarak Trakya'ya Dair	25
2.3.2. Kırkkilise Sancağı'na Dair	27
2.3.3. Kırkkilise	28
2.3.4. Pınarhisar	34
2.3.5. Vize (Vizii)	35
2.3.6. Lüleburgaz.....	37
2.3.7. Babaeski.....	38
2.3.8. Midye.....	38
2.3.9. Agathopolis (Ahtapol).....	39
2.3.10. Tırnova.....	39
2.3.11. Kofçaz	40
2.3.12. Nüfus.....	40
2.3.13. Eğitim Konuları	42
2.3.14. İklim.....	45
2.3.15. Sanayi ve Ticaret.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAARİFSEVER ABONELERİN (ÖN ALIM YAPANLARIN) LİSTESİ	47
Ek 1: “MELİSSİNOS HRİSTODULU’NUN KIRKKİLİSE SANCAĞININ TARİHİ VE COĞRAFİ AÇIDAN TASVİRİ” BAŞLIKLİ ESERİNİN ÇEVİRİSİ	57
KIRKKİLİSE SANCAĞI’NIN TARİHİ VE COĞRAFİ AÇIDAN TASVİRİ	59
I. BÖLÜM: GENEL OLARAK TRAKYA’YA DAİR	59
II. BÖLÜM: KIRKKİLİSE SANCAĞI’NA DAİR	61
III. BÖLÜM: KIRKKİLİSE	63
IV. BÖLÜM: PINARHİSAR	75
V. BÖLÜM: VİZE (VİZİİ)	77
VI. BÖLÜM: LÜLEBURGAZ.....	83
VII. BÖLÜM: BABAESKİ	86
VIII. BÖLÜM: MİDYE.....	87
IX. BÖLÜM: AGATHOPOLİ (AHTOPOL)	89
X. BÖLÜM: TIRNOVA (Küçük).....	90
XI. BÖLÜM: KOFAZ (s.56).....	93
XII. BÖLÜM: NÜFUS (s.56)	93
XIII. BÖLÜM: EĞİTİM KONULARI	105
XIV. BÖLÜM: İKLİM	117
XV. BÖLÜM: SANAYİ VE TİCARET	118
MAARİFSEVER ABONELERİN (ÖNALIM YAPANLARIN) LİSTESİ (s.85-103) .	120
ATİNA’DA BULUNAN (MUKİM).....	120
İSTANBUL’DA MUKİM ABONELER	122
ÇORLU’DA (TİROLOİ) BULUNAN ABONELER	130
TEKİRDAĞ’DA BULUNAN ABONELER	131
EDİRNE’DE BULUNAN ABONELER.....	132
EDİRNE KARAAGAÇ’TA BULUNAN ABONELER.....	133
FİLİBE’DE BULUNAN ABONELER	134
KIRKKİLİSE’DE BULUNAN ABONELER.....	137
ÜSKÜP’TE (SKOPOS) BULUNAN ABONELER.....	150

ALTINKÖY'DE (EFKARÍO) BULUNAN ABONELER.....	152
KAYALI'DA (PETRA) BULUNAN ABONELER.....	153
PINARHİSAR'DA BULUNAN ABONELER.....	154
ÇONGARA'DA BULUNAN ABONELER.....	156
KAYNARCA'DA (YENNA) BULUNAN ABONELER.....	157
YENİCE'DE (SKEPASTO) BULUNAN ABONELER.....	157
VİZE'DE BULUNAN ABONELER.....	158
LÜLEBURGAZ'DA BULUNAN ABONELER.....	160
BABAESKİ'DE BULUNAN ABONELER.....	161
TIRNOVA'DA BULUNAN ABONELER.....	163
Ek 2: "MELİSSİNOS HRİSTODULU'NUN KIRKKİLİSE SANCAĞININ TARİHİ VE COĞRAFİ AÇIDAN TASVİRİ" BAŞLIKLİ ESERİNİN TAM METNİ.....	164

ÖN SÖZ

Kırkkilise'nin (Kırklareli) ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu ve eski isminin ne olduğu hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla beraber bir yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. M.Ö. 1200-513 Trakya tarihi ile paralellik gösteren şehir tarihi, eski çağlarda İskitler, ardından Persler, Makedonlar, Galatlar, Roma ve Bizans Devleti'ne kadar pek çok kavim ve devlete ev sahipliği yapmıştır. Kırkkilise'nin Osmanlı topraklarına katılması ile ilgili ilk bilgilere XVI. ve XVII. yüzyıllarda yazılmış kaynaklarda rastlamaktayız. Çalışmamızın konusunu kapsayan yüzyıla gelindiğinde özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra Edirne vilâyetine bağlı altı sancaktan biridir. Bu dönemden tek başına vilayet olana kadar Kırkkilise, Edirne Vilayeti içinde yer almıştır. Bu durumda Kırklareli tarihi ile ilgili olarak çok fazla çalışmanın olmamasına neden olmuştur. Dolayısıyla Sancağın idari, demografik ve ekonomik durumuyla ilgili olarak ulaşılabilen kaynaklar sadece Edirne Vilâyet Sâlnâmeleri ve Devlet Sâlnâmeleridir. Bu nedenle Kırklareli tarihine katkıda bulunacak her eser bizim için kıymetlidir. Çalışmamızın konusu olan Kırkkilise doğumlu Melissinos Hristodulu'nun 1880 yılında Yunanca yazdığı *Kırkkilise Sancağının Tarihi ve Coğrafi Açından Tasviri* adlı eserinin Kırklareli tarihine önemli bir katkıda bulunacağını ummaktayız. Kitapta Kırklareli'nin tarihi, idari yapısı, kurumları, demografik ve ekonomik yapısı hakkında bilgiler verilmektedir. On beş bölümden oluşan eserde yazar sadece Kırklareli'ni değil çevresinde yaptığı seyahatlerde gördüklerini de okuyucuya aktarmıştır. Yunanca'dan Türkçeye çevrilerek hazırlanan çalışmamız Kırklareli tarihi açısından birinci elden kaynak niteliğinde olacaktır.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Devlet ve Edirne Vilayet Salnameleri ile Kırklareli tarihi ile ilgili kitap ve makaleler taranarak hazırlanan çalışmamız *Giriş* bölümünü takiben üç bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde ilk çağlardan itibaren bir yerleşim yeri olarak bilinen Kırklareli hakkında bilgiler verilerek fethinden XIX. yüzyıla kadar olan siyasi yapılanması üzerinde durulmuştur. *XIX. yüzyılda Kırklareli'de (Kırkkilise) Sosyal, Kültürel ve Siyasi Hayat* başlığını taşıyan Birinci Bölümde ilin isminin menşei, nüfusu, mahalleleri, okulları, dini binaları ve ekonomisi anlatılmaktadır. Böylece İkinci Bölümü oluşturan *Melissinos Hristodulu'nun 26 Ekim 1880 tarihinde Atina'da kaleme aldığı Kırkkilise Sancağının Tarihi ve Coğrafi Açından Tasviri* adlı eserin tanıtımı yapılmadan önce XIX. yüzyıl başlarında Kırklareli anlatılarak eserin daha iyi anlaşılması ve karşılaştırılması sağlanacaktır. Bu bölümde ilk olarak Hristodulu'nun biyografisi verilerek eserin özellikleri üzerinde durulmuştur. Kırklareli ve kazalarının nüfus, eğitim, sanayi ve ticaret konularının anlatıldığı bölüm onbeş başlık altında hazırlanmıştır. Üçüncü Bölüm, eserde önemli bir yer ayrılan maarifsever abonelerin (önelim yapanların) listesine ayrılmıştır. Burada kitabı

ısmarlayanların isimlerine tek tek yer verilmiştir. Bu liste bize kitabı alanların yaşadığı bölge ve iş grupları hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca, o günün koşullarında bu kitabın basılacağı çok geniş bir coğrafyada hatta ülke topraklarının dışında bile duyulmuş olması dikkat çekicidir.

Ekler bölümünün birinci kısmında okuyuculara daha detaylı bilgiler vermek amacı ile Hirstodulu'nun kitabının Yunancadan Türkçeye tam çevirisine yer verilmiş. İkinci kısma da kitabın Yunanca orijinal metni koyulmuştur.

20 Aralık 1924 gününe kadar ilin adı kaynaklarda Kırkkilise olarak yer almış, bu tarihten sonra Kırklareli'ne dönüşmüştür. Dolayısıyla çalışmamızda XIX. yüzyıldaki ismi olan Kırkkilise kullanılmıştır.

Çalışmamızın metin kısmı Doç. Dr. V. Türkan DOĞRUÖZ tarafından hazırlanmış olup Yunancadan günümüz Türkçesine çevirisi Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET tarafından yapılmıştır. Yoğun çalışma ortamında zaman ayırarak bize bu eseri kazandıran Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET'e teşekkürlerimi sunarım.

V. Türkan DOĞRUÖZ & İbrahim KELAĞA AHMET

Kırklareli, 2023